

Naturbruk är läsa!

Jordens resurser - livsmedelsäkt.

Hur skulle det kännas om allt du ägde rymdes i en kundvagn? Fattigdom kan betyda många saker. Inte bara att man inte har pengar eller mat att äta. Det kan också betyda att inte kunna gå i skolan, att sakna hem eller inte ha möjlighet att gå till doktorn. I USA beräknas runt 40 miljoner människor leva under fattigdomsgränsen.

Fattigdom

Situationen i världen har på många sätt blivit bättre. När massmedia rapporterar om fattigdom och svält är det lätt att tro att det blir allt värre, men så är det inte. Jordens befolkning har fått det bättre. Medelinkomsten i många fattiga länder har stigit. Allt fler mödrar överlever förlossningen och spädbarnsdödligheten har halverats. I dag får åtta av tio barn gå i skolan och under de senaste trettio åren har antalet demokratiskt valda regeringar ökat från 27 till 70 %.

Men även om det hänt mycket positivt för världens befolkning finns det mycket kvar att göra för att skapa ett samhälle utan svält och fattigdom. Hållbar utveckling handlar om att bygga just ett sådant samhälle. Utvecklingen är inte hållbar när resursfördelningen i världen är så ojämn som den är idag. Trots att konsumtionen i världen har fördubblats de senaste 20 åren är det långt ifrån alla som har fått ta del av konsumtionstillväxten. I själva verket är orättvisorna stora.

Visste du att:

- den rikaste femtedelen av världens befolkning – där ingår Sverige – förbrukar 58 % av all energi, medan den fattigaste femtedelen av världens befolkning förbrukar mindre än 4 %?
- den rikaste femtedelen av världens befolkning använder 84 % av allt papper, medan den fattigaste femtedelen av världens befolkning använder drygt 1 %?
- den rikaste femtedelen av världens befolkning har 93 % av världens Internetanvändare, medan den fattigaste femtedelen av världens befolkning har 0,2 %?
- den rikaste femtedelen av världens befolkning äger 87 % av världens bilar medan den fattigaste femtedelen av världens befolkning äger mindre än 1 %?

Att göra

Diskutera:

- Hur kan det komma sig att det används så mycket papper i den rikare delen av världen? Motivera ditt svar.
- Hur kan det komma sig att det används så mycket energi i den rikare delen av världen? Motivera ditt svar.
- Internetanvändandet är mycket lågt i de fattiga delarna av världen. Vad kan detta få för konsekvenser? Motivera ditt svar.

Vem är fattig?

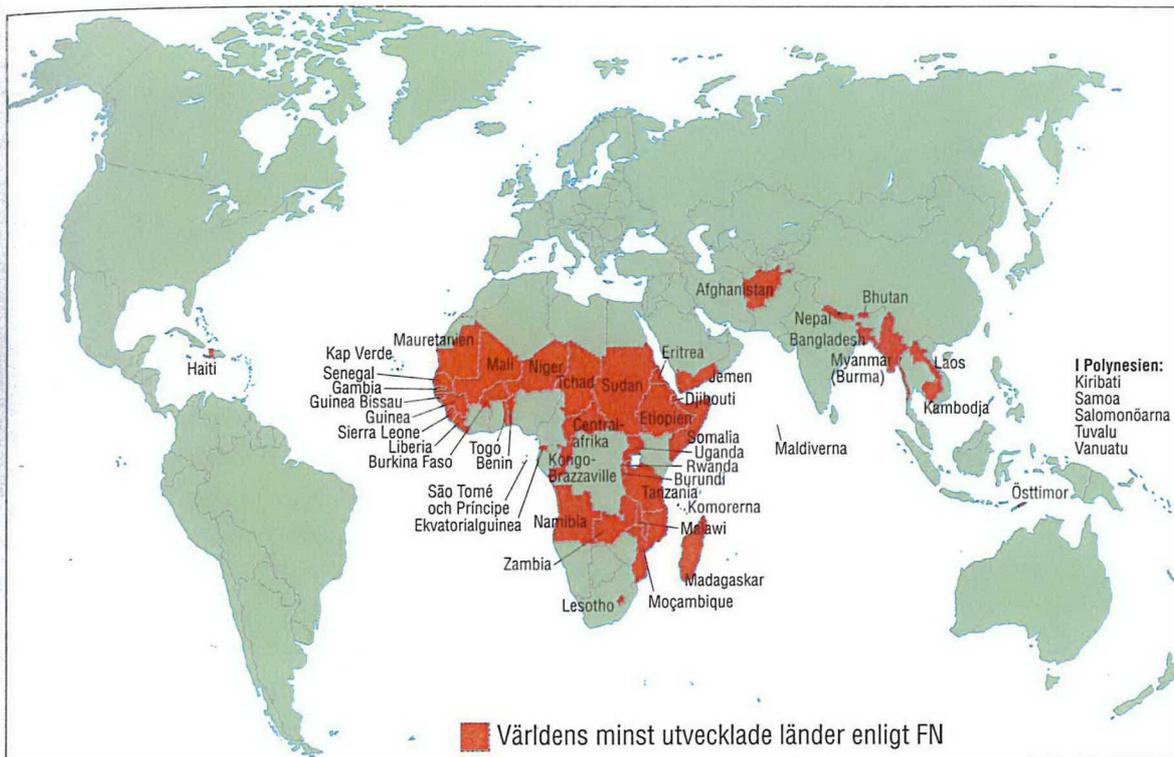
Att definiera fattigdom är inte enkelt. Enligt ett sätt att definiera fattigdom är en person fattig om hon eller han måste klara sig på två US dollar per dag (ungefär 15 kronor). Enligt denna definition är 2,8 miljarder människor i världen fattiga. Men räknar man extremt fattiga så lever en sjättedel av världens befolkning i extrem fattigdom. Med extrem fattigdom menas att någon försöker överleva på mindre än en dollar om dagen. Nästan 900 mil-

joner människor är kroniskt hungriga. När det gäller hunger och fattigdom är läget allra värst i Afrika, i länderna söder om Sahara. De som lider allra mest är kvinnor och barn. I dessa länder lider mer än 40 % av barnen av undernäring. Och av världens absolut fattigaste är 70 % kvinnor.

Fattigdom hittar man också i de rika länderna. Men ska man studera fattigdom i utvecklade länder krävs det en annan definition av fattigdom: En person är fattig om hon eller han har en inkomst som är mindre än hälften

Marknadslyck är lågt!

Jordens resurser - livsmedelsäkt.

Kartan visar världens minst utvecklade länder. De är alla extremt fattiga, har en låg utbildningsnivå (befolkningen har i genomsnitt tre års skolgång), hög analfabetism och ett ineffektivt jordbruk. Många av länderna är drabbade av krig och naturkatastrofer som resulterat i en befolkning på flykt.

av medelinkomsten i landet. Med denna definition av fattigdom finns det 19 % fattiga i USA. De flesta europeiska länder har 5 till 8 % fattiga, med något högre fattigdom i Storbritannien, Irland och Spanien.

Orsaker till fattigdom

Flest fattiga människor finns i u-länderna. Kännetecknen på ett utvecklingsland är:

- Hög befolkningstillväxt
- Låg bruttonationalprodukt (BNP) per capita
- Landet är beroende av en eller ett fåtal råvaror för export
- De flesta arbetar inom jordbruket
- Dåligt utbyggd industri
- Låg utbildningsnivå

Orsakerna till fattigdom och hunger är flera. En av orsakerna är den snabba befolkningsökningen. Den snabbaste befolkningsökningen sker i södra Afrika och de södra delarna av Asien. I t.ex. Nigeria fördubblas befolkningen på 30 år. Denna snabba befolkningstillväxt leder till ett hårt tryck på de resurser som finns. Odlingsmarken riskerar att utnyttjas så hårt att den till sist inte ger några skördar.

En annan orsak till fattigdomen är ett ensidigt näringsliv. Många u-länder är beroende av export av ett fåtal råvaror. Att exportera råvaror är inte lika lönsamt som att exportera industrivaror. För att ha råd med industrivaruimport har man därför sett sig tvingad att öka sin export av jordbruksprodukter. Detta har i sin tur medfört att länderna fått problem med sin egen försörjning. Länderna har blivit tvungna att importera mat.

Vanstyre, korruption och stora utlandsskulder är andra orsaker till fattigdom. Befolkningen i landet har svårt att påverka och göra sig hörd. I många av de fattigaste länderna styr en rik elit som först och främst ser till sina egna intressen. Detta ger i sin tur politiska spänningar mellan olika grupper av människor med konflikter, förödelse och fattigdom som följd.

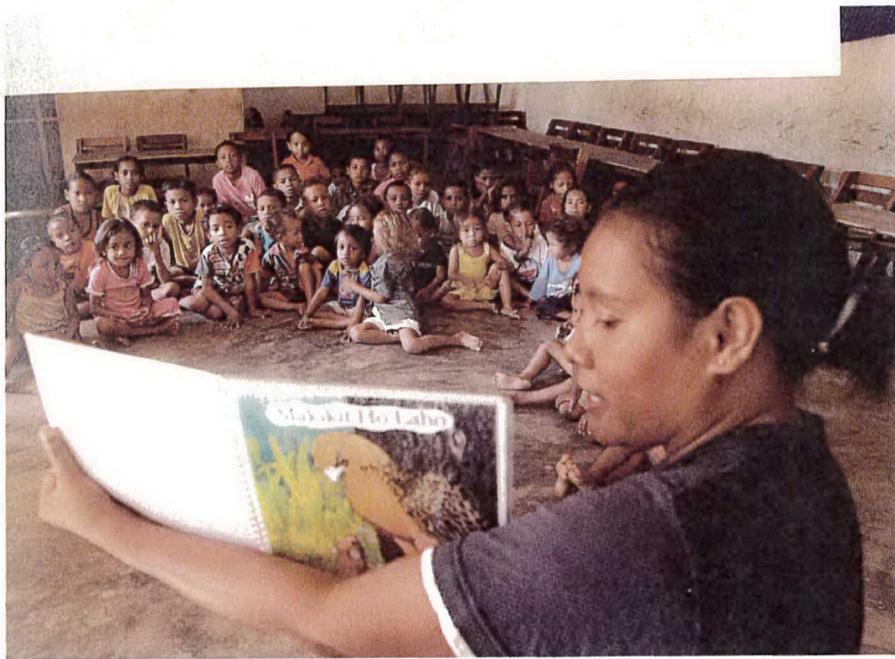
Många av utvecklingsländerna har också mycket stora skulder till andra länder. Lånen används inte till produktiva investeringar och ger därför ingen avkastning som kan ge pengar till återbetalning av lånen.

Ett vanligt problem i fattiga länder är att människor inte har möjlighet att lägga undan pengar för att starta upp en egen verksamhet som kan ge inkomst. Fattiga människor har också svårt att få lån hos vanliga banker, utan är ofta tvingade att låna pengar av privatpersoner till skyhöga räntor. Grameen Bank i Bangladesh beviljar smålån utan säkerhet till utsatta grupper, lån som ger dem helt nya möjligheter att förverkliga sina idéer. Kvinnorna på bilden är företagare som genom lån från Grameen Bank fått en ny möjlighet till försörjning. År 2006 fick Grameen Bank, tillsammans med sin grundare Muhammad Yunus, Nobels fredspris.

Naturkunskap är lära!

Jardens resurser - livsmedel/säkerhet.

En skolklass lyssnar på sin lärare i sitt klassrum någonstans i Östtimor. Skolan drivs av FN-organet UNICEF som tillsammans med landets regering arbetar för att människorna i landet, och framför allt barnen, ska få det bättre.

Det är också i de fattigaste länderna som utbildningsnivån är som lägst och hälsan som sämst. Många gånger saknar människor kunskaper om hur sjukdomar ska kunna förhindras. I flera utvecklingsländer härjar epidemier. Nio av tio hiv-positiva lever i utvecklingsländer. Detta innebär en enorm belastning på sjukvården som redan tidigare har små resurser.

Vad kan göras åt världens fattigdom?

Under 1990-talet hölls flera FN-konferenser där världens fattigdom diskuterades. Resultatet av konferenserna blev att man beslutade att aktivt bekämpa fattigdomen. Målsättningen är att halvera antalet extremt fattiga fram till 2015, i förhållande till hur situationen var 1990.

För att bekämpa fattigdomen krävs att flera faktorer samverkar. Det måste finnas:

- **Demokrati och inflytande**

En orsak till fattigdom är att de som har makten i samhället främst ser till sina egna intressen. Demokratin måste stärkas så att också fattiga människor kan ställa krav, påverka och göra sig hörda.

- **Rättvis fördelning**

I en stark demokrati kan folket se till att resurserna satsas på välfärd för alla t.ex. hälsovård, utbildning och rent vatten. Där finns det också möjlighet att skapa ett "socialt skyddsnät" som skyddar medborgarna om de hamnar i svårigheter som sjukdom och arbetslöshet.

- **Ekonomisk tillväxt för alla**

Den ekonomiska politiken i ett land måste se till att folk har ett jobb att gå till, att bönderna har jord att odla, och att det är enkelt att driva företag.

- **Rättvisa internationella relationer**

Rika länder måste ta hänsyn till fattigare länder när avtal skrivs. Avtalen måste ta hänsyn till vad som är bra för u-ländernas utveckling. De rika länderna ska underlätta för de fattiga länderna att handla med dem.

- **Mindre skulder**

De fattiga länderna i världen har stora skulder till de rika länderna. Många anser att det är nödvändigt att delar av lånen avskrivs så att de fattiga länderna inte behöver betala tillbaka allt de lånat.

En telefon för fattig som för rik? Kina är en av Sony Ericssons snabbast växande marknader.

Hur påverkar globaliseringen u-länderna?

Det finns olika åsikter om hur globaliseringen påverkar de fattiga länderna. Vissa anser att globaliseringen skapar större möjligheter för en ekonomisk utveckling som kan gynna u-länderna. En öppnare handel med färre handelshinder gör att handeln mellan länder ökar. Detta leder i sin tur till lägre priser och att produktionen kan flytta till de länder där produktionen är billigast.

De stora internationella företagen skapar arbetstillfällen i fattiga länder vilket gör att levnadsstandarden där ökar. En högre levnadsstandard skapar ny efterfrågan, vilket i sin tur stimulerar produktionen och ger nya jobb. En högre levnadsstandard gör också att människor börjar ställa krav på förbättrade mänskliga och demokratiska rättigheter. I och med den ökade kontakten mellan världens länder sprids många idéer och tankar som alla kan ha nytta av.

Flykting

Å andra sidan anser andra att den öppnare handeln inte blivit till nytta för världens fattiga. Dessa debattörer menar att u-länderna har misslyckats med att använda sina exportinkomster till att bygga upp egna företag. De har inte lyckats skydda produktionen i landet under det viktiga uppbyggnadsskedet och det har saknats pengar till investeringar.

Globaliseringskritikerna pekar också på att u-länderna med sin dåliga ekonomi drabbas hårt när stora mängder pengar hastigt flyttas från ett land till ett annat. De lyckas heller inte skydda sina naturtillgångar utan blir lätt offer för starka multinationella företags önskemål om gruvbrytning, oljeutvinning etc.

Det svenska biståndet

Sverige bidrar till att försöka minska världens fattigdom genom att ge hjälp, **bistånd**, till utvecklingsländerna. Vi finansierar biståndet gemensamt genom skatten. År 2007 uppgick det svenska biståndet till drygt 26 miljarder kronor, vilket är ungefär 1 % av BNP. FN:s mål är att världens rika länder ska ge 0,7 % av sin BNP i bistånd, något som Sverige alltså uppnår.

Drygt 60 % av biståndet går via Sida som är den statliga myndighet som sköter samarbetet med u-länderna. Det övergripande målet för Sidas arbete är att förbättra levnadsvillkoren för fattiga människor samt hjälpa till att skapa demokrati, fred och säkerhet.

Ungefär två tredjedelar av Sidas bistånd är **bilateralt bistånd**, vilket innebär att Sida samarbetar direkt med ett annat land. Det är Sveriges riksdag och regering som bestämmer vilka länder Sida ska samarbeta med. De största samarbetsländerna 2007 var Tanzania, Moçambique och Uganda. Tillsammans med samarbetsländerna bestämmer Sida hur biståndet ska se ut. Det kan röra sig om utbildning, bostadsbyggande, småföretagande, infrastruktur, hälso- och sjukvård och katastrofhjälp.

En tredjedel av biståndet är **multilateralt bistånd**, där samarbetet går via olika internationella organisationer. Många av organisationerna är FN-organ, t.ex. FN:s utvecklingsprogram UNDP, FN:s barnfond Unicef och Världshälsoorganisationen WHO. Sida bidrar även till Världsbankens verksamhet och till EU-ländernas gemensamma utvecklingsarbete.

I Sydafrika beräknas 5,5 miljoner människor vara hivsmittade. Var tredje sydafrikan i åldern 30–34 år är smittad och varje år föds 70 000 hivsmittade barn. I kåkstaden Mbekweni ligger en mottagning där smittade mödrar hjälper gravida, hiv-positiva kvinnor.

Hur ska hållbar utveckling nås?

För att nå hållbar utveckling har en rad handlingsprogram skrivits. År 1992 enades 181 länder kring ett gemensamt program för världens överlevnad, **Agenda 21**. Programmet tar upp:

- Hur världens fattiga länder ska kunna utvecklas.
- Hur vi ska hushålla med jordens resurser.
- Hur vi ska arbeta för en bättre miljö.

En viktig poäng i Agenda 21 är att miljöarbetet ska bedrivas på alla nivåer i samhället, både internationellt och nationellt. Alla ska så att säga ”dra sitt strå till stacken” för en bättre miljö. I Sverige har kommunerna fått ett särskilt ansvar att skriva lokala handlingsplaner för hur miljöarbetet ska ske. I praktiken kan Agenda 21 vara att kommunen bygger ut kollektivtrafiken eller att det kommunala städbolaget använder miljövänliga rengöringsmedel.

Flykt

Kyotoprotokollet är ett annat handlingsprogram. Det tillkom i den japanska staden Kyoto 1997. Kyotoprotokollet innebär att i-länderna har lovat att minska sina utsläpp av växthusgaser med drygt 5 % i genomsnitt under åren 2008-2012, jämfört med 1990 års nivå.

För att Kyotoprotokollet skulle bli giltigt krävdes att drygt hälften av världens länder skrev under och att dessa länder stod för 55 % av utsläppen av koldioxid år 1990. Eftersom USA och Ryssland tillsammans släpper ut mer än 50 % av industrivärldens utsläpp var ett av dessa länder tvunget att skriva på för att Kyotoprotokollet skall kunna gälla. I och med att Ryssland skrev under 2004 kunde protokollet träda i kraft i februari 2005. USA har inte skrivit på, bland annat därför att man anser att USA:s ekonomi skulle bli lidande.

Sverige har skrivit på Kyotoprotokollet och vi har som mål att minska utsläppen av växthusgaser under perioden 2008-2012 till 96 % av utsläppen år 1990.

För att minska fattigdomen och främja rättvisa och fred samlades FN:s medlemsländer till ett toppmöte år 2000. Länderna kom överens om en dagordning för världens utveckling genom att anta **Millenniedeklarationen**. Deklarationen slår fast att om världen ska kunna utvecklas på ett bra sätt krävs en helhetssyn. Insatser för fattigdomsbekämpning, utbildning, hälsa, fred, säkerhet, miljö, mänskliga rättigheter och demokrati hör ihop. Ett första steg på vägen är åtta mål som ska uppnås innan år 2015. De åtta millenniemålen innebär att:

- Hunger och fattigdom ska halveras till 2015.
- Alla barn ska gå i grundskola 2015.
- Kvinnors ställning ska stärkas och jämställdheten öka.
- Barnadödligheten ska minska med två tredjedelar till 2015.
- Mödradödligheten ska minska med tre fjärdedelar till år 2015.
- Spridning av hiv/aids, tbc, malaria och andra sjukdomar ska hejdas till 2015.
- En miljömässigt hållbar utveckling ska säkerställas till 2015.
- Globalt samarbete genom rättvisare handelsregler, ökat bistånd och lättare skuldbördor till utvecklingsländerna.